

Nr. 2

15. Febr. 1969

Hedeselskabets
initiativ

Naturfrednings-
debatten

Omkring St. Nørlund
plantage
Dødsfald

Omfattende sammen-
slutning af plant-
ningsforeninger

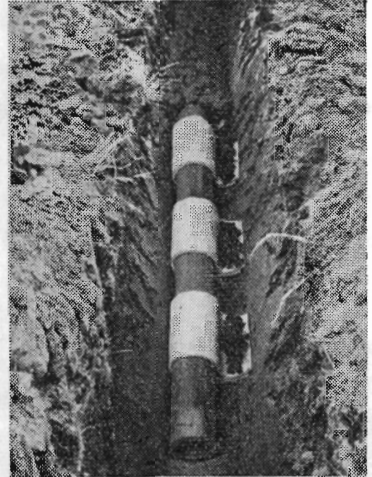
Litteratur - I få ord

90. årg.

Oplag: 17.600

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

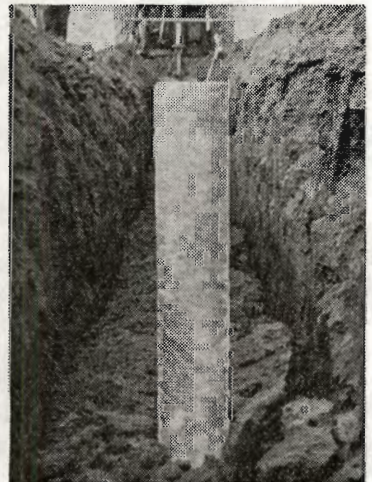
Effektiv dræning med uorganisk Glasuld

Glasuld har udviklet to specialprodukter til effektiv dræning - ved såvel maskinel som manuel udlægning.

Glasuld Drænfilt lægges omkring plast- eller teglrør. Erfaringer fra bl.a. Det Danske Hedeselskab har vist, at dette materiale hindrer tilstopning af rørene.

Glasuld Drænfiltre anvendes til lodret dræning af tunge lerjorder eller til forbedring af ældre drænsystemer.

Da Glasuld er uorganisk, nedbrydes det ikke, og Glasuld kan derfor anvendes ved alle jordarter. Rekvirér informationsbladet: Glasuld Dræning.

AKTIESELSKABET DANSK GLASULDFABRIK - AMALIEGADE 15, 1297 KØBENHAVN K.
TLF. (01) 15 63 88 - ÅLBORG, TLF. (08) 13 41 77 - VEJLE, TLF. (05) 82 59 99

Skovskolen i Nødebo

På grund af overgangsordningen inden for skovtekniker-uddannelsen bliver der forholdsvis få skovarbejder-kursus i den kommende sæson.

Der bliver et **4-ugers kursus i novbr.-decbr.**, og der bliver et lignende 4-ugers kursus i **januar 1970**.

I **april 1969** vil der blive arrangeret korte **repetitionskursus** 1 uge ad gangen, som kun kan omfatte skovarbejdere, der allerede har gennemgået grundkursus.

Der planlægges korte **traktorførerkursus i marts-april**.

IVER NISSEN

Telefon (03) 28 13 78

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62 og
Fiskerihavnen

PETERSEN & PEDERSEN

VIBORG

Telefon (076 1) 195 og 1325

Alt i elektricitet

Hammerum Herreds Spare- og Laanekasse

Tlf. Herning (07) 12 37 33 (fl. lin.)

Kontortid:
Mandag, tirsdag
og onsdag 10-16
torsdag og fredag 10-17,30

Skive Cementstøberi

Knud Østergaard
Telefon (075 1) 921

NORMRØR

med garantimærket
Imprægnering Brændrør

Røde drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

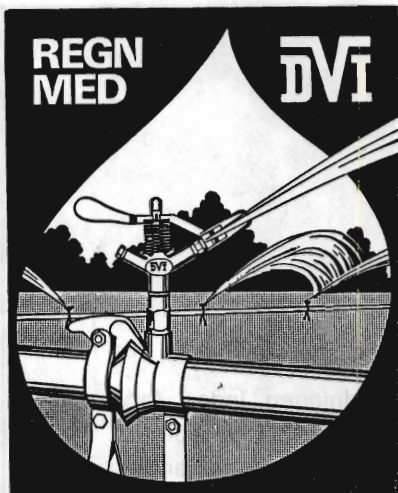
Fredenshøj Teglværk
Aabenraa . Telf. (046) 2 21 27

A/S RØCONTORET KOLDING

Telefon (055) 2 43 44

**FRØAVL
FRØHANDEL**

VANDINGSANLÆG

OMGÅENDE LEVERING

Ønsker De?

- ★ Gennemført kvalitet
- ★ Lette og stærke rør
- ★ De hurtige og robuste koblinger
- ★ Sprinklere, der vander jævnt
- ★ Sagkyndig og reel projektering
- ★ Anlæg, hvortil reservedele hurtigt kan skaffes.
- ★ fordi det er dansk arbejde.

Indehaverne er aut. af landbrugsministeriet til projektering af vandingsanlæg med tilskud og lån i h. t. grundforbedringsloven

DANSK VANDINGS INDUSTRI
Snoghøj pr. Fredericia tlf. (059) 5 22 11

Henvend Dem
om brochure
og tilbud

FYENS LANDMANDSBANK

ODENSE

Vestergade 33 - Telefon (09) 11 46 11

Åben 9.30-12.30 og 14-16, lørdag 9.30-12.30
Fredag til kl. 17. Udfører alle bankforretninger

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

ved C. M. Christiansen . Århus
Telefon: Ellidshøj (08 - 11 93 11) 4
og Århus (06) 12 76 33

Fabrikation af
jordbrugskalk og
foderkridtmel

Rødkjærbro Cementvarefabrik v. J. T. Birk

Telefon Rødkjærbro (076 - 5 91 11) 14

FORLANG TILBUD

Fører kun Δ mærkede varer

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres på lager

Paludans Planteskole A/S

Klarskov - 4760 Vordingborg

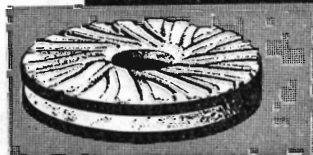
Telefon Klarskov 9 (03-782)

SKOVPLANTER, LÆ-, HÆK- og HEGNSPLANTER

Sparekassen Sjælland

engsko kvoernsten

STRØMMEN RANDERS TLF. (06) 42 99 99

ALT I CEMENT

VARER

Vi kan levere rør i alle
gængse størrelser efter
ingeniør-normer.
Hurtig levering - reel
bøjløsing.

TJÆREBORG
CEMENTSTØBERI

• Telefon 21 •

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Hedeselskabets Tidsskrift

TIDSSKRIFT FOR GRUNDFORBEDRING OG SKOVBRUG

Nr. 2

15. februar 1969

90. årg.

udgår 16 gange årligt til medlemmer. – Annoncer til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg, telf. (06) 62 61 11. Annoncepris 70 øre pr. mm. Medlemsbidraget er årligt mindst 10 kr. eller én gang for alle mindst 200 kr. Redaktør HAR. SKODSHØJ. Redaktionsudvalg: Afdelingschef, skovrider B. Steenstrup (formand), distriktsbestyrer J. Alsted, kontorchef B. Dalberg-Larsen og afdelingschef N. Venov. Trykt i Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Hedeselskabets initiativ. – Naturfredningsdebatten. – Omkring St. Nørlund plantage. – Dødsfald. – Omfattende sammenslutning af plantningsforeninger. – Litteratur. – I få ord.

Forsiden: Fra forstråd Bangs planteskole på Gøddinggård blev der i 1867-68 udplantet ca. 1250 stk. »svensk skovfyr« i afd. 9 i den nyoprettede Give plantage. Billedet viser 2 rækker af disse skovfyr, der står tilbage som et næsten enestående skovhistorisk monument. Midt i billedet ses skovfoged E. W. Raun, der med stor veneration vogter om disse træer.

*V*ed nytårskuren på Christianborg slot har formanden for Hedeselskabets bestyrelse, hofjægermester, godsejer A. Olufsen, Quistrup, overbragt Hans Majestæt Kong Frederik den Niende, Hedeselskabets høje protektor, Hedeselskabets bedste ønsker i anledning af årsskiftet.

Hans Majestæt pålagde formanden at bringe selskabets medlemmer og medarbejdere kongens tak og gode ønsker for det nye år.

Hedeselskabets initiativ

En kommentar til direktør Heicks artikel

om »Den fremtidige udnyttelse af Danmarks jord«.

Af universitetslektor,

mag. scient. *Frank Bregnballe*, Ribe.

Direktør Heick tager fejl, når han tillægger mig den opfattelse, at den direkte økonomiske udnyttelse af jorden ikke bør have en fortrinsret; men som direktøren selv viser, er vi ude for en drastisk nedgang i landbrugsarealets størrelse — i virkeligheden har nedgangen i de sidste fem år været endnu hastigere, end direktør Heicks tal viser, nemlig 24.000 ha om året. En del jord er afgivet til byudvidelser, industriarealer m. v., som det er naturligt, når 20-30 landmænd hver dag søger et nyt eksistensgrundlag i byerhvervene. Det er imidlertid helt givet, at byer og veje er meget langt fra at opsluge 24.000 ha pr. år. Store arealer, der ikke giver et tilfredsstillende dyrkningsmæssigt udbytte, glider landbruget af hænde, hvad enten vi kan lide det eller ej. I 1965 solgtes 35% af de handlede ejendomme til byboer, og i kraft af denne udvikling er mange af de magre jorder kommet i hænderne på ukyndige med det resultat, at mange steder, hvor landskabet er købt til fornøjelsesbrug, bliver det kedeligere end nogensinde.

Det kan land- og skovbrugere naturligvis tage let på — eller kan de nu det? Bybefolkningens krav om naturoplevelse kan ikke afvises, og i forslaget til den nye naturfredningslov indgår en almen færdselsret til skovene. Er det helt fornuftigt, at vi slet ikke bekymrer os om den jord, som ikke kan dyrkes rentabelt, mens vi til gengæld giver hele befolkningen en ret til at færdes i private folks plantekulturer?

Når jeg søger at henlede Hedeselskabets opmærksomhed på forholdet, er det simpelthen, fordi Hedeselskabet ofte stilles overfor opgaver med beplantning af lystgårde. At demonstrere for de nybakte lystgårdsejere, hvordan man indretter et landskab til fornøjelsesbrug, kræver ikke nogen politisk beslutning eller udgifter for skatteyderne, men blot initiativ fra selskabets side. Noget helt andet er, at det på længere sigt nok kan få politisk betydning, om man påviser, at der er en vis mulighed for at imødekomme befolkningens behov for naturoplevelse på de arealer, landbrugerne har måttet opgive.

Når direktør Heick finder, at jeg overvurderer landbrugernes muligheder for at skaffe sig biindtægter ved jagt og fiskeri, skyldes det formentlig, at direktøren har overset, at jeg nævner udlejning af værelser sammen med jagt og fiskeri. Mange danske landmænd kan

byde på feriemuligheder af bedre kvalitet end selv de fineste hoteller — ikke mindst for familier med børn.

Det er rigtigt, at jagtretten almindeligvis er mere givende end fiskeretten, og det skyldes naturligvis, at nogle vildtarter trives fint på det dyrkede land, mens vore ørred- og laksebestande er stærkt skadede, fordi vandløbsreguleringer og sportsfisk nu engang ikke trives sammen. Man kan naturligvis ikke på een gang udrydde sportsfiskene og forvente sig en stor indtægt ved udlejning af fiskevand, lige så lidt som man kan forvente sig indtægter af andetrækket, hvor alle vandhuller er tørlagte.

Med hensyn til andejagt og sportsfiskeri er landbrugerne derfor ved at komme i den situation, at vil de »høste«, må de også »så«. Dette er netop baggrunden for, at der nu landet over skabes den ene kunstige dam efter den anden af hensyn til fuglevildtet, og at man enkelte steder udsætter ørreder i mergelgrave eller lignende og kan have store indtægter ved salg af fiskekort.

Hedeselskabet påtager sig projektering af smådamme til op-hjælpning af vildtbestandene, og må jeg i den forbindelse fremsætte to forslag: 1) Selskabet bør indlede et samarbejde med Vildtbiologisk Station, som endnu ikke har modtaget nogen forespørgsel om, hvorvidt de for private lodsejere projekterede damme med hensyn til beliggenhed og indretning kan forventes at give et udbytte af andefugle. 2) Selskabet bør gøre de pågældende lodsejere opmærksom på, at Hedeselskabet disponerer over laboratoriefaciliteter til vandprøver og dambrugskyndig arbejdskraft, således at man kan afgøre, om der er naturgivne muligheder for en biindtægt ved lystfiskeri.

Atter i dette spørgsmål kræves der blot en smule initiativ fra selskabets side, og vel at mærke et initiativ, som vil være til støtte for de implicerede landbrugeres økonomi. Desværre bliver man ikke forventningsfuld med hensyn til selskabets initiativrigdom ved at læse direktør Heicks ord: »Initiativet til opgavernes løsning kommer altid udefra, fra landbrugs- og skovbrugskredse, fra stat eller kommune eller fra andre offentlige institutioner.« Men sådan var det da vist ikke for hundrede år siden? Litteraturen har vildledt mig, om der ikke var engang, da selskabet gik i spidsen.

I modsætning til direktør Heick kan jeg ikke se, at Hedeselskabets bestyrelse har taget stilling til de spørgsmål om selskabet og samfundet, jeg rejste i min artikel. Bestyrelsen imødegår »en voldsom og ofte ganske usaglig kritik«, hvorfor udtalelsen umuligt kan opfattes som en kommentar til mine venlige og konstruktive forslag.

Når direktør Heick anfører, at jeg gør mig skyldig i en misforståelse, når jeg mener, at selskabet bør tage initiativer i naturspørgsmål af den nævnte art, da er der næppe tale om en misforståelse, men om

reelle meningsforskelle mellem direktøren og undertegnede. Det har glædet mig, at »Hedeselskabets Tidsskrift« har villet bringe meningsforskellene for dagen, for det er af dem, fornyelserne skal gro — uanset, hvem der har ret.

Frank Bregnballe.

Uden i denne omgang at ville komme ind på alle enkeltheder i lektor Bregnballes nye indlæg, hvilket for en stor dels vedkommende ville blive en gentagelse af tidligere udtalelser fra vor side, vil vi meget gerne bekræfte rigtigheden af lektor Bregnballes formodning om, at udtalelsen (i Hedeselskabets Tidsskrift nr. 1, side 2) en »voldsom og ofte ganske usaglig kritik« ikke er møntet på lektorens indlæg (i samme nummer af tidsskriftet), som vi tværtimod med glæde har gengivet i tidsskriftet, hvis spalter iøvrigt står åbne for kritik af samme saglige og sobre karakter som lektor Bregnballes artikler.

Redaktionen.

Naturfredningsdebatten

På et møde i Herning det 25. januar om forslaget til en ny naturfredningslov fremsatte bl. a. afdelingschef ved Hedeselskabet, skovrider *B. Steenstrup*, Viborg, nogle kommentarer til forslaget, som vi her gengiver efter referat i »Herning Folkeblad«:

Skovrider *B. Steenstrup* håbede, at det trods forundring og utilfredshed med det foreliggende forslag måtte lykkes at få en ny naturfredningslov lagt således til rette, at flest mulig kunne få glæde af den. Men han fandt ikke det foreliggende forslag egnet hertil. — Det er ikke alene skovejere og grundejere, men også skovens normale gæster, der er forbavsede over, at de bestående forhold skal ændres, idet man har indtryk af, at der har været rimelige muligheder for alle til at nyde den danske skovnatur. Enhver, der har lyst dertil, har i meget vidt omfang kunnet færdes i de private skove — i 95 % af skovarealerne viser en nylig foretagen opgørelse. Alle staten tilhørende skovarealer har været og vil fortsat være åbne for publikum.

Den del af skovene, som er blevet lukkede, findes fortrinsvis i nærheden af de store byer, og det kan ikke undre, når man ser, i hvilket omfang visse bynære skove anvendes som lossepladser for alskens affald. — Men man kan vist roligt fastslå, at landets skove er åbne i et omfang, som langt overstiger behovet for rekreative områ-

der. — De foreslåede lovbestemmelser tyder på, at man har ment, at det ikke var nok, at publikum og skovejere i bedste forståelse har klareret dette spørgsmål på frivilligt grundlag. — Nej, skovens gæster skal ikke nøjes med en tilladelse til at opholde sig i de private skove, de skal med loven i hånd kunne gøre gældende, at de har en ret til at være der. — Dette synes skovejerne er urimeligt og ufortjent, og det samme synes store dele af det skovglade publikum. — Det er helt unødvendige lovbestemmelser, der indeholdes i det foreliggende lovforslags § 55 og 56, til dels også i § 54.

Men, spørger man, når I skovejere erklærer jer villige til at holde skovene åbne i så vidt omfang, som tilfældet er, hvad har I så imod, at forholdet bliver lovfæstet? — Men dette er at stille tingene på hovedet. — Når der ikke opnås nogen forbedring af den hidtil gældende tingenes tilstand, så kan det ikke være rimeligt eller ønskeligt at gennemføre de rigoristiske åbningsbestemmelser. — Det vil skabe en række irritationsmomenter, der ikke mindst vil komme til at gå ud over det publikum, der hidtil har haft glæde af »livet i skovene«, og for hvis skyld bestemmelserne vel, når alt kommer til alt, tænkes gennemført. — Der er nemlig det ved lovforslagets bestemmelser, at hvis skovejerne vil holde sig strengt til dem, betyder de i virkeligheden, at publikum får langt ringere muligheder for at tilbringe en del af deres fritid i skovene, end de hidtil har haft.

Hidtil har der stort set været adgang til de fleste private skove, både på og uden for veje og stier på alle årets og døgnets tider. Der har været mulighed for at studere flora og fauna, at plukke en buket anemoner, samle svampe, drive skisport, terrænsport m. v. og slå sig ned med sin medbragte madpakke på en særlig charmerende plet. — Man har ganske vist ikke kunnet påberåbe sig nogen juridisk ret til alt dette, men hvor der ikke har været tale om graverende misbrug, er denne praksis stort set aldrig blevet anfægtet.

Men hvis skovejerne nu vil holde sig til lovforslagets bestemmelser — ja, så må man kun færdes til fods på skovens veje, og vil man gøre ophold, af kortere varighed, kan det også kun blive på disse veje. Det er forbi med at stå på ski, arrangere picnic, at opleve charmen ved naturens opvågning ved solopgang — ingen adgang før kl. 7.

Det vil dog være vanskeligt eller umuligt at føre kontrol med reglernes overholdelse, og skovejerne vil formentlig også nødig gribe til så skræppe restriktioner, som lovforslaget giver dem mulighed for at bringe i anvendelse. — Men man må se i øjnene, at der kan opstå en række hidtil ikke forekommende tvivlsspørgsmål om skovejernes og publikums pligter og rettigheder, noget som tilsyneladende ikke har spillet nogen rolle i naturfredningskommissionens overvejelser.

Skovrideren påpegede også de mange uklare punkter i lovforslagets formulering. — Hvad forstås ved kortvarigt ophold? Hvad er en vej i skoven? Er f. eks. et hjulspor en vej? Hvilke pligter i henseende til vedligeholdelse, snerydning og grusning kan det tænkes, at man vil pålægge skovejerne, når vejene bliver åbne for almenhedens færdsel til fods? — Man savner en nærmere præcisering af disse spørgsmål. Også bestemmelserne om adgang til udyrkede arealer fandt skovrideren lidet rimelige. Hvad er for det første et udyrket areal? — Er det rimeligt, at f. eks. et lyngareal, som en ejer har undladt at opdyrke for at have en fredet plet til familiens fritidsliv, åbnes for alle? Hvordan vil det gå med jagtinteresser, dyre- og fugleliv, hvis sådanne arealer bliver almindeligt tilgængelige? — Det eneste sikre synes at være, at ejeren selv, når han skal dele sine herligheder med alle andre, stadig bliver alene om at betale skatterne.

Anerkendte jurister har sat spørgsmålstegn ved de påtænkte bestemmelser lovlighed og ment, at de påtænkte indgreb i ejendomsretten har ekspropriativ karakter, så at de i alt fald ikke kan gennemføres, uden at der ydes erstatning. — Lovforslaget tager ikke stilling hertil, men bliver det udgangen, må man gøre sig helt klart, at lovens gennemførelse kommer til at koste penge.

Man har i andre europæiske lande haft tilsvarende problemer. I Holland, hvor der også i et vist omfang er gennemført åbning af private skove, er behovet for rekreative muligheder på grund af befolkningstæthed langt større end her i landet, men der har man erkendt, at tvansgåbninger må modsvares af en kontant godtgørelse til skovejerne, en godtgørelse, der har andraget 35 kr. pr. ha om året. — Man kan selv forsøge at regne ud, hvad det vil betyde for de privatejede danske skove og for udyrkede arealer.

Vil vi have råd til at afholde sådanne udgifter for at få gennemført lovbestemmelser, hvorved man ikke opnår noget som helst for nogen som helst?

Omkring St. Nørlund plantage

Sidste afsnit af den skovhistoriske afhandling, som statskovrider V. *Halskov-Hansen*, Randbøl, indledte i *Hedeselskabets Tidsskrift* nr. 13 og nr. 15, 1968, samt nr. 1, 1969.

Hermed slutter de oplysninger, der har interesse i denne sag i Anth. Fuglsangs beretning om »Sandflugtens Dæmpning ifølge Forordningen af 19. September 1792«. (Historisk Samfund for Aarhus Stift, 1940 med »Tillæg«, 1941).

Desværre findes der ikke i Fuglsangs beretning noget om selve overleveringsforretningen af birkelunden. Det kan måske fremskaffes i Rentekamrets arkiv. Thi der er det interessante ved Historien, at de omhandlede granholme ikke ligger på Ll. Nørlund jorder men på St. Nørlund jorder bortset fra en ganske lille spids, som afskæres af amtsgrænsen.

Skær igennem - vælg Husqvarna

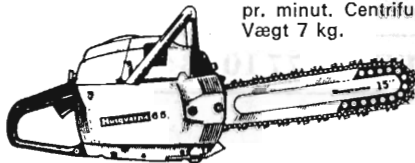
den støjsvage kædesav
- nu med udvidet
salgsprogram

Alt taler for Husqvarna

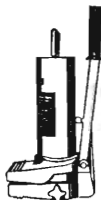
Lav vægt - brugsrigtig udformning og afbalancering - høj effekt - behageligt og vibrationsfrit omdrejningstal - automatisk kædesmøring - effektiv lyd-dæmpning.

Husqvarna 65

2-takts motor, 65cc cylinder-volumen, 3,6 HK, 6500 omdr. pr. minut. Centrifugalkobling. Vægt 7 kg.

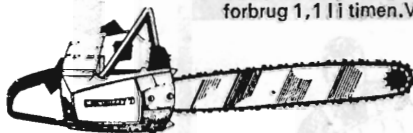
Husqvarna Styrbjørn

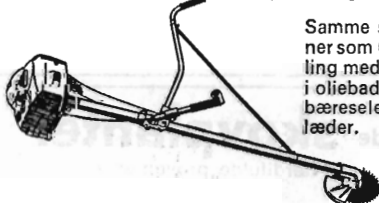
Et nyt velkomment tilbehør er den nye Styrbjørn. Det er et håndbetjent trykluft værktøj som sikrer en rigtig fældningsretning, hurtigt og uden fysiske anstrengelser.

Husqvarna 77

65's storebror med større motor effekt. 2-takts motor, 77cc cylindervolumen, 4,5 HK, 6500 omdr. pr. minut. Benzinforsbrug 1,1 l i timen. Vægt 7 kg.

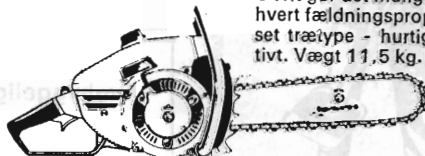
Husqvarna 65 RS rydningsssav

Samme specifikationer som 65. Udveksling med 4 kuglelejer i oliebad. Speciel bæresele af kraftigt læder.

Husqvarna 100

2-takts motor på 96cc cylinder-volumen. Overlegen motor på 6 HK gør det muligt at løse ethvert fældningsproblem - uanset trætype - hurtigt og effektivt. Vægt 11,5 kg.

Husqvarna stationære motorer på 9 og 18 HK er velegnede til alle formål. Indhent tilbud.

Omgående og effektiv service

Jylland:

Henning Hansen, Ibæk Strandvej,
7100 Vejle, tlf. (05) 82 47 11

Sjælland:

Sølving Skovservice, Kirke Værløsevej 42,
3500 Lille Værløse, tlf. (01) 48 09 37

Fyn:

Bellinge Maskinfabrik,
5681 Bellinge, tlf. (09) 96 14 39

TEXAS v/ Andreas Petersen, Hollufgårdsvej,
5793 Højby, tlf. (09) 95 82 60

Import:

København: Husqvarna motorsave, Aaboulevarden 9, 1960 København V, tlf. (01) 35 55 06

Aarhus: Husqvarna motorsave, Ryesgade 25, 8000 Aarhus C, tlf. (06) 12 20 99

NR. SNEDE BETON- og CEMENTVAREFABRIK

▲ nr. 192 K. (K betyder frivillig kontinuerlig kontrol).

Alt i betonvarer!

Specialitet: GT rør, 1 m og 2 m længder.

STORT UDVALG I LANDBRUGSRØR m. og u. FALS

Bygge- og fundablokke samt havefliser

*Udlejning af: Gravemaskiner, dozere, rendegravere,
byggekraner m. m.*

TELF. 77 10 93

Lørdag LUKKET

DEN ER RIGTIG

DEN ER FRA

**ZINCK
GODTHAAB**

Generations tillid ...

... det bedste fundament
for en moderne bank

DEN DANSKE PROVINSBANK

AARHUS . ODENSE . AALBORG . KØBENHAVN

Omhyggeligt behandlede **skovplanter**
i værdifulde provenienser

DANPLANEX

PLANTESKOLER A/S . Rødekro . Telefon (046) 6 29 33*

**Mejeriernes og Landbrugets
Ulykkesforsikring**

Gensidigt selskab ★ Oprettet 1898

Henvendelse til kredsens tillidsmand eller til hovedkontoret:
Vester Farimagsgade 19 . København V . Telf. (01) 15 03 50

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

ØLGOD

Tlf. (052) 4 47 11

Man har sikkert ikke i det uoverskuelige terræn været ganske klar over grænserne, og disse er formentlig først blevet rigtigt afsat ved matrikulerings udførelse i 1818.

Møller angiver dog i sin skematiske indberetning af 21/12 1807, at Nørlund sande er udstykket.

Plantagearealet ejedes iflg. matrikelkortet 1818 af *Jens Jensens enke*. Det kunne jo også tænkes, at brdr. Anders og Peder Pedersen ikke var så bange for at krænke sådan en enkekoners grænser i det daglige, men så har måttet bøje sig for den endelige opmåling. Det var jo en amtsgrænse, det drejede sig om, og en sådan flyttes ikke så let.

Udover de fra driftsplanerne foran anførte oplysninger har jeg søgt forskellige kilder, der har beskæftiget sig med dæmpning af sandflugter og tilplantning heraf.

I »Bidrag til det Danske Skovbrugs Historie 1786-1886«. Tidsskrift for Skovbrug bd. 10 s. 73 nævner *A. Oppermann* kun plantninger på flyvesand i Thisted amt, ved Skagen og i Randers amt.

Heller ikke *Johs. Helms* nævner i sin Skovdyrkningslære, 1925 i afsnittet »Trædyrkning i Klitterne« sandflugtskommissær Casper Møller, uagtet han henviser til *J. P. Bang*: »Om de Nord- og Vestjydske Klitters Beplantning«. Tidsskrift for Skovbrug bd. XII, 1891.

Denne skriver imidlertid side 35:

»Men enkelte Sandflugtskommissærer (Thagaard i Thisted Amt, Møller i Ringkjøbing Amt og Sørensen i Aarhus Amt havde dog i begyndelsen af dette Aarhundrede foretaget saa megen Træplantning og Saaning, at *Esmarch*, under hvem Sandflugtsagerne hørte i Aarene 1813, ved Iagttagelse af de paabegyndte Skovkulturer i Sandflugtsstrækningerne kunde erklære: At Skovens Opelskning paa Sandflugtsstrækninger altsaa er mulig ses af ommeldte i de senere Aar paa forskjellige Steder i Jylland anstillede Forsøg«.

Derimod anfører *L. Esmark* selv i

»Historiske Efterretninger om Sandflugten i Nørre-Jylland 1817«. S. 34-36 bl. a.:

»Hammerum-Vrads Herreder 5446 Td. Land aldeles dæmpet«. og videre side 60-61 bl. a.:

»I Vrads Herred I Ringkjøbing Amt er forhen af Herredsfoged Møller, som daværende Sandflugtskommissær, anstillet nogle Forsøg med Skovs Opelskning af Birketræer, hvilket Forsøg lykkedes meget vel, men Plantningerne være ikke sluttede, og især af den Aarsag op-hørte Fortsættelsen af Forsøgene der«.

Fig. 19. Der graves en digeprofil efter forfatterens anvisning, afd. 347, Nørlund pl. Fot. juli 68.

»Rentekammeret har og ladet anstille Forsøg med Skovs Opelskning paa nogle, Hans Majestæt tilhørende, Sandflugts-Strækninger i Jylland. Af disse har jeg blot seet Plantagen paa Sandflugten i Randbøl Hede i Vejle Amt. Forsøgene er anstillede af Naaletræer, og da jeg i Aaret 1811 saae denne Sandflugts-Strækning, stode Træerne der i god Grøde, og en Deel havde den Tid allerede opnaaet flere Alens Højde«.

Sluttelig side 69:

»Ligesom nu disse i Frodig Vext staaende Skove (i særdeleshed den ved Hornbek) er tydelige Beviser paa, hvad Iver for en god Sag kan udrette, og hvorledes den raae Natur maa vige for Culturen, saaledes forekommer det mig og, at intet skjønnere Hædersminde kunde været sat den Mand, end det han i Gjærningen har rejst sig selv, thi Mindet, som hver Dag hæve sig højere, er sand Vinding for Staten. Det staar nu til Skue for hver Mand«.

Om sandflugtskommissær Casper Møller

Selv om Esmarch næppe i 1817 har tænkt på Casper Møller i den forbindelse, og til trods for at J. C. Hald i »Ringkøbing Amt, 1833« s. 217 anfører:

»Derimod lykkedes det over al Forventning den afgangne Kam-

merraad, Herredsfoged Møller paa Højris besørgede Udsaaning af Birk, Fyr og Gran paa en Sandflugts- og Mose-Strækning ved Nør-lund, Østen for Ikast Sogn paa Grænsen mellem Vrads og Hammerum Herred, men de unge Træers begyndte gode Vext og deres sluttede Stand tilintetgjordes snart efterat Fredningen og Tilsynet ophørte«, så står dog disse gamle, vejrbidte graner der, som et »skjønt Hædersminde«, Casper Møller har rejst sig selv, til skue for eftertiden, så længe de lever.

Og når man så spørger: Hvem var denne Casper Møller, vil jeg svare med Anth. Fuglsangs oplysning om ham i slutningen af beretningen om sandflugtens dæmpning:

»Kammerråd, herredsfoged i Hammerum herred, antages at være søn af sognepræst Peter Müller ved Skt. Kathrine kirke i Ribe, døbt 2. marts 1749. Han blev 1780 gift med Peder Nørshous datter, Kirsten, fra Lethenborg i Hylke, og fik med hende i bryllupsgave gården Højris i Ikast sogn, som svigerfaderen året forud for 2560 rgdlr. havde købt ved tvangsauktion; han lod skødet udfærdige til svigersønnen. I 1784 tog Casper Møller dansk juridisk eksamen med karakter: bekvem, og året efter sukkederede han den afgangne herredsfoged i Hammerum herred. I 1796 udnævntes han til landvæsenskommissær, i hvilken anledning han fik kammerrådstitlen.

I året 1800 blev Møller medejer af hovedgården Aabjerg i Hing herred. I 1803 købte han Tvis kloster og året efter Østergaard i Salting, som udparcelleredes.

Siden holdt han sig til Højris, hvor han blev regnet blandt foregangsmændene med hensyn til landbrug. I 1786 havde han fået bevilling på at bygge en vejrmølle ved Højris, hvori han indrettede et grube- og perlegrynsværk.

Uden tvivl har Møller også været estimeret som embedsmand, hvilket synes klart at fremgå bl. a. af hans arbejde i sandflugtsdæmpningens tjeneste. Det har faldet mig for brystet at læse i »Harsyssels Aarvog for 1932«, at *Evald Tang Kristensen* til journalist i Skive, Peter Schou, der i årbogen fortæller om Mads Schou på Holtebjerg, har fortalt — i forbindelse med en krønike om Mads Schou — »og da Herredsfogden paa den Tid var den berygtede Casper Møller paa Højris, som ikke var saa nøjeregnende med Hensyn til Ret og Skel, og som siden — i 1825 — hængte sig paa Grund af Bedragerier«.

Denne pamflet, sat på en død mand, har intet virkeligt på sig. På min forespørgsel til Landsarkivet i Viborg, har landsarkivar Svend Aakjær velvilligt oplyst, at commissair Casper Møller, boende på Høyries er indført i Ikast kirkebog som død 19. december 1824 i en alder af 74 år. Der findes ingen tilførsel om, at han skulle have begået selvmord. — I skifteprotokollen udviser skifte efter Casper Møller intet

Fig. 20. »Kølkær Top«, en fredet bavnehøj, 81,9 m o. h. Den har ligget som retningspunkt for de opførte sandflugtsdiger. Til venstre en typisk vækst på diger. Fot. juli 68.

krav fra det offentlige på boet. Man skal således formentlig regne med, at der hverken foreligger selvmord eller misligheder.*

Dermed være herredsfoged Møllers minde rensset i historisk omdømme.

Møllers hustru døde 1786. I maj 1790 giftede han sig påny med Ellen Marie Vissing fra gården Krogsdal, som faderen Nikolai Vissing, ved vindskibelihood som ridefoged og bestyrer af godset, havde tjent penge til at købe. Hun døde 1797, efterladende 4 små børn.

I »Bidrag til Kundskab om de danske Provindsers nærværende Tilstand i økonomisk henseende, 8. Stykke, Ringkøbing Amt, 1833«, skriver J. C. Hald S. 236:

»Afdøde Herredsfoged og Landvæsenskommissær Møller til Højris i Ikast Sogn hævdede en umærket Plads blandt Egnens dygtigste Landmænd i den lange Række af Aar han levede og virkede, nemlig fra 1780, da han købte Gaarden, og lige til sin Død 1825.

Hedejordsdyrkning drev han i det store med sielden Kraft og Sagskundskab, og paa den opbrudte Hede kunde man see den skjønneste Kløver at prange ved siden af høi Lyng paa Grøfttekanten. I Ager og Eng lod han kaste henved 85.000 Al. Grøfter og gjorde herlige Anlæg

til Engvanding. Han var den første i Egnen, der brugte tilstrækkelig Mergling paa allerede dyrket Agermark. Alene i Sommeren 1815 lod han ved Holstenere udkøre 11.000 Læs Mergel fra en bequem Mergelgrav midt i Marken. Gaardens Besætning blev i hans Tid forøget til det tredobbelte. Den af ham anlagte Smagfulde Have er bekjendt som een af de skønneste i mange Miles Omkreds.

Herredsfoged- og landvæsens- samt sandflugtskommissær, kammerråd Casper Møllers virke i og for en vid radius, med gården Højris som midtpunkt, er vel værd at mindes og opfriske.

Dette sidste har jeg med Anth. Fuglsang som hovedkilde hermed gjort et forsøg på. Yderligere er ved Skovreguleringens velvillige foranstaltning de omhandlede granholme på de nye skovkort af 1965 betegnet som: »Sandflugtskommissær Møllers graner«, (fig. 12). Hermed er hans minde da i det mindste sikret 15 år frem i tiden.

Endelig vil de store kilometerlange sandklitter dannede som følge af hans på »Theilmannisk måde« opførte dobbeltdiger, lang tid fremover stå som et bevis for hans store arbejdsindsats, beskyttede som de er af plantage- og enebærvækster. (Fig. 13 og 20).

L I T T E R A T U R

- J. P. F. Bang*: Om de nord- og vestjyske Klitters Beplantning. Tidsskrift for Skovbrug, Bd. XII, 1891.
- E. Dalgas*: Geografiske Billeder fra Heden. 1790.
- L. Esmarch*: Historiske Efterretninger om Sandflugten i Nørrejylland, 1817.
- Anthoñ Fuglsang*: Sandflugtens dæmpning ifølge Forordningen af 19. Sept. 1792. Aarbøger, Aarhus Stift, 1940. — Et Tillæg til Sandflugtens Dæmpning i Vrads Herred. Samme, 1941.
- J. C. Hald*: Ringkjøbing Amt. Landhusholdningsselskabet, 1833.
- A. Oppermann*: Bidrag til det danske Skovbrugs Historie, 1786-1886. Tidsskrift for Skovbrug, Bd. X, 1889.
- Skovreguleringen*: Driftsplan for Palsgaard Distrikt, 1887. — Driftsplan for Palsgaard Distrikt, 1897.
- Erik Viborg*: Efterretning om Sandvexterne og deres Anvendelse til at dæmpe Sandflugten, 1788. (Johan Frederik Schultz, Universitets Bogtrykkeri). — Botanisk Bestemmelse af de i den danske Lov omtalte Sandvexter, 1795. (Sebastian Popp).
- Forordning* angaaende Sandflugtens Dæmpning i Danmark, 19/9 1792. (P. M. Höpffner, Universitetets første bogtrykker).
- Breve og promemorer: Rtk. 2425.317. Indkomne breve sandflugten i Jylland vedkommende, Rigsarkivet.

DØDSFALD

LÆRER H. ØLLGAARD, ØLGOD

Fhv. førstelærer i Hejbøl ved Ølgod *H. Øllgaard* er afgået ved døden, 80 år gammel, i sit hjem i Ølgod.

H. Øllgaard var landmandssøn fra Strellev, men valgte lærergerningen og var blandt de unge, der udgik fra Gedved seminarium med dette seminariums stærke påvirkning til at tage ikke alene en almindelig undervisning op, men også at søge undervisningen gjort til et led i de unges karakterdannelse til forståelse af, at det at høre hjemme i et samfund også rummer pligter og krav. Fra 1913 og i 40 år var han lærer i Hejbøl og kom derigennem til at præge en mængde unge.

Når Hedeselskabets Tidsskrift standser op og mindes ham ved hans død, skyldes det først og sidst, at kun få har udrettet mere for plantningssagen på Ølgod-egnen end han. Fra 1930 var han formand for Ølgod plantningsforening og øvede her en indsats, som vakte opmærksomhed. I trediverne organiserede han med stort held »plantedage« for skolebørnene, hvor disse drog ud med spade og planter for at lære at plante. Han var blandt de første, der benyttede sig af »skovkorpset« i 1937-38 til udhugning i forsømte småplantager, og han tog initiativet til kollektiv egnsplantning efter sandstormen i 1938. På plantningsforeningernes årsmøder deltog han med stor interesse i debatten om faglige spørgsmål, og det skal nævnes, at han ofte gav udtryk for objektiv kritik, når han havde andre tanker, end hvad Hedeselskabet mente rigtigt. I de senere år havde han svært ved at følge med på møderne, idet en stærkt tiltagende og for denne aktive og interesserede mand meget generende døvhed lagde ham store hindringer i vejen.

Det skal også her nævnes, at hans historiske interesser bragte ham ind i et omfattende arbejde for udbygning af lokale samlinger i tilknytning til museet i Varde.

H. S.

GENERALKONSUL ERIK SCHACKE

Medlem gennem en meget lang årrække af Det danske Hedeselskab, generalkonsul *Erik Schacke* i Edinburg afgik kort efter nytår ved døden i en alder af 81 år.

Den indledende betegnelse som medlem anføres her, fordi han i

alle årene følte dette medlemsforhold som en samtidig pligt, han havde påtaget sig til at udbrede kendskab til Hedeselskabets arbejde.

I de helt unge år oparbejdede han i sit andet fædreland Skotland, han var født i København, en betydelig importforretning med danske landbrugsprodukter. Det førte til et vidt forgrenet kendskab til skotske landskabsforhold, og på et meget tidligt tidspunkt indledte han en livlig skribentvirksomhed, som navnlig samlede sig i en agitation gennem de større skotske dagblade for øget skovplantning, udnyttelse af tørvemoserne suppleret med opdyrkning og læplantning, dels på de vældige skotske hedearealer og dels på vindudsatte, sandhærgede områder. Hans agitation satte meget positive spor, og flere gange fik han gennemført studierejser til Danmark med besøg af skotske landbrugsorganisationer hos Det danske Hedeselskab. Når skovrejsningsarbejdet i vinderoderede skotske egne blev fremmet så målbevidst både før og efter krigsårene, har danskeren Erik Schacke en smuk andel i æren herfor. I 1952 foranledigede han en dansk-skotsk konference afholdt på Orkney-øerne, hvor Hedeselskabet var repræsenteret med 2 foredragsholdere. Hvor han havde en mulighed for det, udbyggede han kontakterne mellem Skotland og Danmark, og et af midlerne var for ham at søge Hedeselskabets formål og virksomhed efterlignet i Skotland, kopiere dets — som han kaldte det — »spirit of cooperation«.

Erik Schacke var vicepræsident i et i 1951 dannet selskab for udvikling af tørveindustri og nyopdyrkning af moser i Skotland.

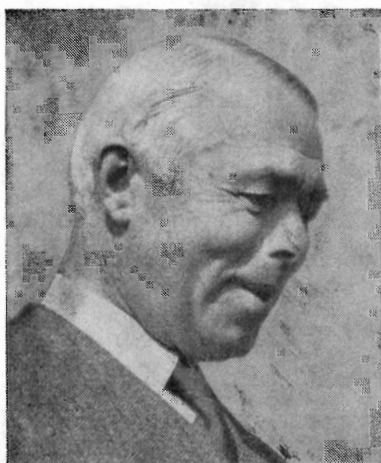
På forskellig måde har Hedeselskabet ydet ham anerkendelse og tak for hans indsats. Han var på alle områder Danmark en god søn, en værdig repræsentant for de bedste.

H. S.

FHV. AMTMAND K. FRIIS-JESPersen

En af dansk embedsstands markante personligheder, fhv. amtmand *Knud Friis-Jespersen* er afgang ved døden i sit hjem i Klampenborg, næsten 76 år gammel.

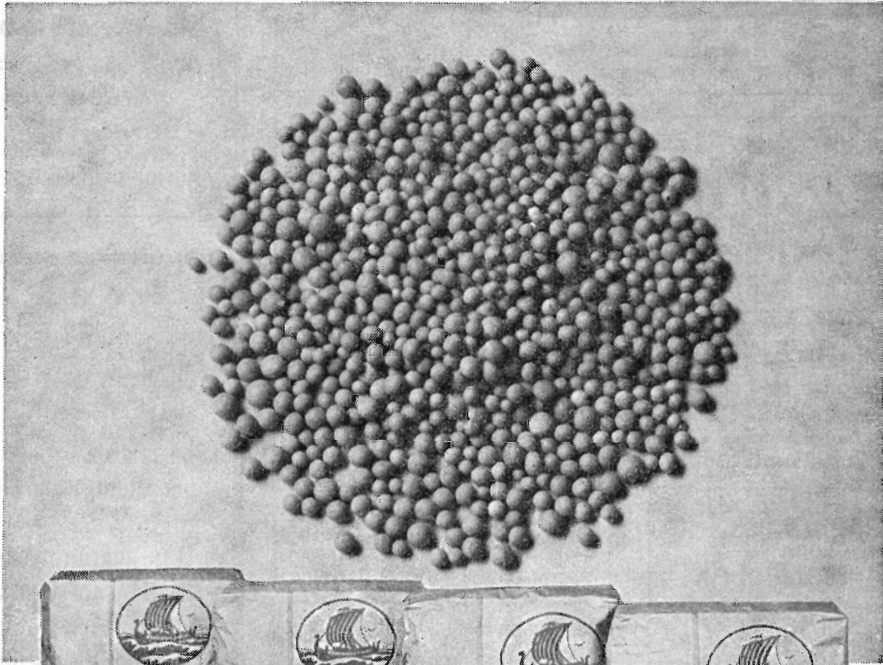
Som en naturlig slægtsarv for ham gik han som ung jurist ind i det offentlige tjeneste i 1917, og herfra valgte han i 1929 efter nogle år i Indenrigsministeriet at gå over i Arbejds- og Socialministeriet, hvor der i de allerede da begyndende kriseår var store chancer for en ærgerrig, beslutsom og idérig embedsmand. I 1934 blev han sekretær i arbejdsløshedsrådet, og han fik en betydelig, forøget indflydelse på

beskæftigelseslovenes udbygning til anvendelse i det praktiske liv, da han i 1936 blev den egentlige leder af Socialministeriets arbejdsudvalg, og endnu mere, da han i 1938 blev udnævnt til leder af den da nyoprettede beskæftigelsescentral. I disse år udformede Hedeselskabet sin virksomhed meget stærkt på baggrund af bl. a. grundforbedringslovene fra 1933 og fremover, hvorfor der knyttedes meget stærke bånd mellem Socialministeriet og Hedeselskabet, idet der opstod et utal af problemer, som meget ofte måtte løses på undertiden ret uortodokse måder. I alle disse forhandlinger var det den daværende kontorchef Friis-Jespersen, som i sidste instans havde afgørelsen, og der er mange vidnesbyrd fra de år om, at han, ofte udpræget bureaukratisk, traf vidtrækkende beslutninger, men at det også måtte anerkendes, at han som oftest fik skabt rammer, der kunne bære mange år frem i tiden. Det gælder således om udbygningen af det såkaldte »Flyvende Korps« under Hedeselskabet, hvis læplantningsvirksomhed efter 1937-38 har betydet en indsats, som ikke har været overgået hverken før eller senere.

I 1941 blev Friis-Jespersen udnævnt til amtmand i Hjørring. Han fulgte her sine interesser for kampen mod arbejdsløsheden videre, eftersom Hjørring amt i disse år vel måtte anses for det amt, hvor arbejdsløsheden ramte hårdest, og samtidig var det amt, hvor også landbrugskrisens eftervirkninger tilbage fra 1931-34 stadig var meget følelige. Besættelsestiden øgede vanskelighederne, så det kan ikke siges, at Friis-Jespersen havde nogen let post som amtmand over Hjør-

-prillet NPK Gødning...

Alle 4 typer NORSK HYDRO NPK leveres nu **prillet**, dvs betyder at varen har runde, glatte korn med gode lagringsegenskaber og bedre strøbarhed.

NORSK HYDRO NPK leveres nu i ny indpakning - i plast eller papir.

ALT I SAMME SÆK - NEMMERE OG BILLIGERE

NORSK HYDRO

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby . Telefon 12 10 55 (kaldenr. 08)

Alt i betonvarer efter D. S. 400
Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

SKOVPLANTER - LÆPLANTER - HAVEPLANTER

SKÆRBÆK PLANTESKOLE

Skærbæk . Telefon (047) 5 12 50*

Tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter
Plantekatalog tilsendes gerne på forlangende

Elementbroer - Jernbetonspunsplanker

Specielle emner efter opgave Alt i betonvarer efter D. S. 400

Ringkøbing Cementvarefabrik - Telf. 07 32 16 00

Videbæk Cementvarefabrik - Telf. 07 17 12 14 A/S N. SKYTTE

Bjerringbro

Cementvarefabrik

Telefon Gentofte 938

Bjerringbro (076) 8 11 11

Alle Δ mærkede rør
imprægnerede og
uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

Aktieselskabet
L. HAMMERICH & CO.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 . Telf. 12 71 55 (3 lin.)
Århus

Betonvarer og Iso-dæk

Lecablokke og -mursten

Mørtel, sten og grus

A/S MARIUS ØDUM

Randers . Telf. (064) 2 04 00

Betonvarer efter
Ingeniørforeningens normer

Hulkjærhus Planteskole

Rødkjærsgade

Telefon Ans (068 - 7 91 11) 25

PLANTER TIL SKOV
LÆHEGN OG HAVE

Kjellerup Betonvarefabrik ved J. T. Birk

Tlf. Kjellerup (068) 8 10 45. Efter kl. 17: Tlf. Rødkjærsgade (076 - 5 91 11) 14

Fører kun Δ mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres. Forlang tilbud.

Stenvad Cementstøberi

Tlf. Stenvad (063 - 8 24 11) 6

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør
ALTID LEVERINGSDYGTIG

TIL ALT BYGGERI
FIBO LETKLINKER

TIL HURTIGT BYGGERI
FIBO FACADEELEMENTER

TIL RATIONELT BYGGERI
FIBO VÆGELEMENTER
HB-system

TIL INDUSTRIELT BYGGERI
FIBO DÆK- OG
TAGELEMENTER

FISKBÆK PRODUKT $\frac{1}{2}$
6920 Videbæk . tlf. (07) 17,13 00

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. a. Telefon Viborg (06) 62 13 30

AALBORG
AKVAVIT

ring amt. Også her fortsatte samarbejdet med Hedeselskabet omtrent efter samme linier, som da han repræsenterede Socialministeriet. Det var ikke altid, at resultaterne nåedes uden gnidninger, men Hedeselskabet kunne altid, også når amtmanden gav udtryk for andre meninger, end Hedeselskabet anså for rigtige, erkende, at der lå en objektiv og klart formuleret opfattelse bag det, amtmanden gav udtryk for. A/S Jydsk Landvindings planer på Jerup hede, den senere arbejdslejr under fængselsvæsenet, forskellige plantageanlæg, organiseringen af arbejdsløse unge i læplantnings- og skovhuggerkorpset med det særlige formål at søge fornyet de mange hundreder af småplantninger — for det altsammen mødte Hedeselskabets medarbejdere fra amtmand Friis-Jespersens side en positiv velvilje og ofte et direkte initiativ.

I 1950 blev amtmand Friis-Jespersen indvalgt i Hedeselskabets repræsentantskab, hvoraf han siden har været medlem. I de senere år tog han sjældent del i debatten.

I de vanskelige år fra begyndelsen af trediverne til besættelsen var overstået, øvede han en meget stor indsats på et felt, hvor der var brug for en handlekraftig og myndig embedsmand. Når hans år som amtmand i Hjørring fra 1940—1953 og i Svendborg amt fra 1953—63 også har sat betydende spor i de to amters historie, understreger det kun, at han i hele sin gerning havde initiativ, virketrang og vilje til at prøve at forme og præge en udvikling.

H. S.

Omfattende sammenslutning af plantningsforeninger

Den nye forening vedtog etstemmigt protest mod forslaget om naturfredningslov

Den 24. januar holdt Vejle og omegns plantningsforening og Give og omegns plantningsforening fællesmøde i Jelling Borger- og Håndværkerforening, hvor det vedtoges at sammenslutte foreningerne i een forening med navnet Brande-, Give- og Vejleegnens plantningsforening.

Hver for sig holdt de to gamle foreninger generalforsamling og aflagde beretning for det foregående år og vedtog sammenslutningen.

For Vejle og omegns plantningsforening aflagde *Ove Hansen*, Brandbjerg, beretningen, der indledes med varme mindeord om den tidligere formand, konsulent *Martin Nielsen*, der så brat var afgået ved døden.

Fra Give og omegns plantningsforening fortalte formanden *Mathias Mathiassen*, Grarup, om årets forløb, der havde været mindeværdigt, fordi de første 16 km af de nye 3-rækkede løvtræshegn var fuldført med anvendelse af 80,000 planter. Når disse nye kollektive hegn var kommet igang, var det jo meningen, at også de mellemliggende enkeltrækkede hegn skulle fornyes, så lævirkningen blev fuldstændig, men endnu var en del af de gamle hegn gode nok på den enkelte lodsejers jord. Der var givet tilsagn om videre udbygning af de store hegn, når der blev penge til rådighed.

Skovrider *Bundesen*, Grindsted, forelagde de to foreningers regnskaber. I Vejleforeningen var der til 24 modtagere udleveret 12,000 nåletræer og 21,500 løvtræer, og i Giveforeningen var der til 103 modtagere udleveret 47,500 nåletræer og 17,200 løvtræer.

Under Give og omegns plantningsforenings generalforsamling godkendtes, at forsøgsplantagen i Sillestoved, der omfatter 23,8 ha, blev juridisk tilskødet den nye forening.

Efter at sammenslutningen eenstemmigt var vedtaget, udformedes de nye vedtægter, og til ny bestyrelse valgtes *Holger Nielsen*, Risgård, skovfoged *E. W. Raun*, Give, *Søren Søndergaard*, Lindeballe, *Mathias Mathiassen*, Grarup, *Ove Hansen*, Brandbjerg, *Oluf Jacobsen*, Ulkjær, og *Knud Kristensen*, Bjerlev. Også i den nye bestyrelse repræsenterer skovrider *Bundesen*, Grindsted, *Hedeselskabet*.

På foranledning af flere medlemmer førtes en drøftelse af foreningens stilling til det foreliggende forslag om en ny naturfredningslov. Der var enstemmighed om at sende en protest til folketingsudvalget, og et nedsat tremandsudvalg formulerede derefter en sådan, som igen vedtoges etstemmigt. I protesten henvises bl. a. til, at man må protestere mod lovens udformning, idet den, som forslaget nu er, kun kan tjene til yderligere at vanskeliggøre forholdet mellem land- og bybefolkningen.

Endelig blev *Hedeselskabets* jubilæumsfilm vist, og inden mødet sluttede, blev der rettet en varm tak til *Mathias Mathiassen*, Grarup, for hans mangeårige meget store indsats for plantningssagen. Når der var nået så smukke resultater i arbejdet for hegnsplantningen og heggenes fornyelse, havde hans iver og målbevidste arbejde det meste af æren derfor.

Litteratur

GRUNDVAND OG SKOVDYRKNING

I hefte 1, bd. XXXI, 1968, fra Det forstlige forsøgsvæsen i Danmark er der publiceret fire mindre beretninger, dels om grundvandstandsforhold i skov, dels om metoder til registrering af grundvandspejlets beliggenhed.

Forfatter og medforfatter af samtlige beretninger er dr. agro H. Holstener-Jørgensen, der gennem en årrække har beskæftiget sig med disse forhold, og som allerede har fremlagt en række afhandlinger og forsøgsberetninger.

I den første beretning meddeles de: Foreløbige resultater af et dræningsforsøg i 90-årig bøg på moræneler med højtstående grundvand.

Planen omfatter 2 udrænedede parceller med et vandspejl i mindre end 1 meters dybde i vinter- og forårmånederne og 2 parceller, der er drænet i ca. 150 centimeters dybde og med en drænafstand på 10 meter.

Vandstandsmålinger viser, at der er opnået en imponerende dræneffekt på den formentlig ret svære moræneler. Der foreligger ikke nærmere oplysninger i disse beretninger om profilopbygningen, og der er ikke fremlagt analyseresultater til belysning af tekstur- og strukturforhold.

To år efter dræningen (1964) blev der over et helt år ikke registreret et grundvandspejl højere end 140 cm under terræn. Kun nogle få dage omkring 1. maj var vandstanden højere end drændybden på ca. 150 cm.

Efter fem år blev en udrænet og en drænet parcel renafdrevet. En tilvækst-opgørelse på grundlag af årringsmålinger viste, at der kunne konstateres en tilvækstnedgang i de første år efter dræning i den ældre bølgebevoksning.

Forfatteren fastslår, at årsagen hertil ligger i, at en del af træerne har mistet en væsentlig del af deres rodsystemer ved gravearbejdet.

I næste beretning omtales en undersøgelse over grundvandstandsvariationer i maj under en 90-årig bølgebevoksning. Forfatteren mener at kunne konstatere, at grundvandstandsbevægelserne i forsommeren afspejler vandforbruget i en ældre bølgebevoksning temmelig nøje.

I den følgende beretning, der omhandler en undersøgelse over brøndtyper til registrering af vandspejlet på den samme lokalitet, er der i en nedbørsfri periode i maj målt et vandspejl, der viger 3 cm pr. døgn.

I en tilsvarende periode i december er der konstateret en sænkning på ca. 4 cm pr. døgn.

Det er særdeles værdifuldt, at der gennemføres forsøg og undersøgelser inden for dette felt, men de fremlagte resultater viser, at det er særdeles vanskeligt at udrede årsagssammenhæng i det komplicerede system: Jord, vand og plantevækst.

K. Sandahl Skov.

Dagligt Liv i Norden 2. bd., 6. udgave, Gyldendal, ill., 532 sider.

Den nye udgave, 3. og 4. bog henholdsvis om herregårde og slotte og om klædedragten, foreligger nu i 2. bind. Det er en fortsættelse, som bekræfter den undrende fornemmelse fra 1. del, at Troels Lund ikke er forældet, skønt disse beretninger er skrevet for meget nær et århundrede siden. Det er stadig levende beretninger om svundne tider, sådan som den benådede historiker kan bearbejde sit stof, når han virkelig kender kilderne til bunds. Man fristes til at sammenligne skildringernes klarhed og letfattede fremstilling med, hvad P. V. Glob har skrevet om »Mosefolket«, »Danmarks Oldtidsminder« og den sidste »Al-Bahrain«.

Det er kun i henvisningerne og i den supplerende litteraturfortegnelse, at man finder rettelser til den oprindelige tekst, og det skæmmer ikke eller hindrer tilegnelsen, at nyere undersøgelser har givet andre aspekter på enkelte ting. Billedstoffet er godt, på mange måder bedre end i de gamle udgaver, når det gælder størrelse og bedre detailfremstilling, men kender man emnet, fristes man — i hvert fald anmelderen — undertiden til at ønske andre detaljer anvendt. Det gælder f. eks. skitsen over det oprindelige Hald slot på s. 33. Billedet af Hald slot, der var anvendt i 3. udgave, er således adskilligt bedre orienterende. S. 176 er der et fint billede af den gamle vandkunst på Lynderup, men hvorfor er træbaljen med jernbåndene om ikke taget med? Vægtergangen på Spøttrup er »faldet ud«, og sådan kan vist enhver finde sit. Naturligvis ville det koste dyrt at gøre værket til et opslagsværk for billeder, men hvilken fornyelse af Troels Lund ville det ikke være blevet.

H. S.

I få ord ...

Lammefjordens Landboforening har anmodet Hedeselskabet om at udarbejde et skitseforslag til afhjælpning af de vanskeligheder, der er opstået ved dyrkning af jorden visse steder ved Skovby-Asnæs, hvor et fladenivellement har vist, at jorden har »sat sig« 35-40 cm i løbet af de sidste 30-40 år.

Dansk Skovforenings publikationer har fra 1. januar 1969 ændret form. »Dansk Skovforenings Tidsskrift« går fra månedlig udsendelse over til at blive et kvartalsskrift med uændret redaktion og nogenlunde samme sidetal pr. år som hidtil.

Et nyt blad, »Skoven«, har afløst »Forstlig Budstikke« og bliver et 12-sidet A-4 månedsblad under redaktion af redaktør *Knud Meister*. Det nye blad skal bringe mere aktuelt betonet stof og have den særlige opgave at orientere offentligheden bedre, end det hidtil har været muligt, om, hvad der rører sig indenfor skovbrugets interesseområder. »Skoven« udsendes vederlagsfrit til foreningens medlemmer og vil i abonnement koste 40 kr. årligt.

Vildtet i fare

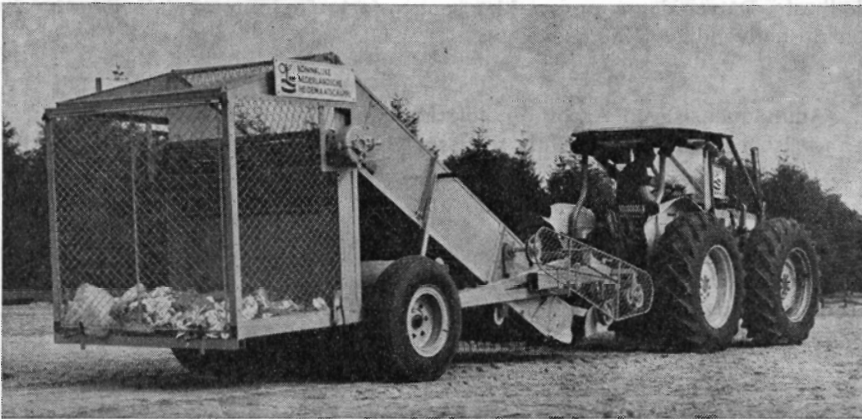
Hadsten plantningsforening holdt forleden generalforsamling, hvor lovforslaget om åbning af skovene var genstand for stærk kritik. Formanden, gårdejer

Gustav Fogh, nævnte som eksempel på problemet om ejerens rettigheder, at han havde oplevet, at tilfældige gæster slap hunde løs på områder med agerhønskyllinger og harekillinger. Nu kunne de jages væk, men hvordan ville det gå, når ejeren ikke længere havde nogen ret over færdslen på sin jord?

Rensning af sandstrande

Også i andre lande end Danmark er der problemer med at holde badestrandene rene. I det sidste nummer af Det Kongelige Hollandske Hedeselskabs personaleblad findes hosstående billede af »vor nye strandrenser«.

Den ledsagende tekst: »Efter udkast fra vor selskabs afdeling for maskinudvikling er der gennem maskinfabrikken »De Blaak« i Heinenoord konstrueret en prototype på en strandrenser. Fjedrende tynde metalstænger, der kører gennem sandet, kaster affaldet op på et transportbånd, der fører til en beholder. Under maskinen findes en tromle, som samtidig trykker sandet sammen. Prøverne med denne ny maskine, som iøvrigt gennem en simpel ændring kan gøres egnet til opsamling af faste olierester, viste godt resultat.« A. Kr.

I Skåne udbetales hvert år ca. 200.000 kr. i erstatning for skader, som den store bestand af kronhjorte anretter.

På den svenske »Skogsveckan«s maskinudstilling fra den 22. febr. i Stockholm vil blandt de tekniske nyheder blive vist et fældningsaggregat fra Kockum. Det klipper træerne over ved stubben, løfter det op og afleverer det til en maskine, som afkvister og afkorter stammerne.

Man må formode, at et sådant aggregat, der kan anvendes i et svensk klippestrøet og ofte uvejsomt areal, vil have særlig interesse i de danske nåletræsplantager, hvor aggregatet må være mere effektivt som følge af den rækkevis beplantning og de ret ensartede overfladeforhold.

De samvirkende Plantningsforeningers årsmøde afholdes i år fredag den 30. maj i Grindsted. Mødet vil forsøgsvis blive afviklet på én dag i modsætning til tidligere, hvor der altid har været en ekstra dag med udflugt.

På Hawaii gennemføres store plantningsforetagender. Staten betaler indtil 50 % af alle omkostninger, men for den enkelte maksimalt 2500 dollar pr. år. Desuden leveres der billig teknisk assistance og planter til stærkt nedsat pris, og hvis der plantes med tømmerproduktion som formål, er der vidtgående regler for skattelettelser i en årrække.

F. A. O. fortæller, at det i dele af Zambia har været nødvendigt at reducere bestanden af elefanter med ca. 1000 dyr i 1968 og yderligere i de næste 3 år at reducere med 5000 dyr, idet der ikke er føde nok til den vældige bestand af dyr. På samme måde har det været nødvendigt at nedskyde tusinder af bøfler og flodheste. Det er den i en årrække gennemførte fredning af det vilde dyreliv, der nu nødvendiggør indgriben.

Ammanuensis ved Arboretet, forstkandidat *Lars Feilberg*, Nr. Herlev, har fra Carlsbergfondet fået 5000 kr. til beskrivelse af et fredet egekrat i Vind plantage.

På Voksenåsen vil Nordisk Skovunion d. 29. og 30. april i år drøfte planer for udvidelse af offentlighedens kendskab til anvendelse af træ. Forhandlingen vil også komme til at dreje sig om udbredelse af viden til de øvrige europæiske lande.

En nordisk komité har besluttet fra foråret 1969 at udsende et nyt tidsskrift »Scandinavian journal of Hydrologi«. Det udsendes kvartalsvis på engelsk og er allerede tilsagt betydelig økonomisk støtte fra de forskellige nordiske forskningsråd. Prof. Th. Sorgenfrei, Danmarks tekniske Højskole, har påtaget sig at redigere det første nummer af tidsskriftet.

25 fagfolk skriver interessant kvægbook

25 specialister på kvægholdets område har udarbejdet en bog om rationelt kvæghold, fremragende aktuel på en række felter. Oplysninger om, hvorledes den bedst mulige økonomi kan opnås, går som en »rød tråd« gennem hele stoffet, og forlaget »Landbonyt«, der hermed har indledet en ny bogrække, har ydet en bemærkelsesværdig indsats.

Professor A. Neimann-Sørensen anviser interessante, nye veje i avlen, og forsøgsleder J. Brolund Larsen orienterer om mulighederne for at spare på kraftfoderet nu, hvor koholdets økonomi ikke er særlig god. Grønpiller og grønbriketter som kraftfoder til malkekøer er derefter behandlet. Så følger orientering om foderværdibestemmelse af kvægfoder, fodringsteknik og elektronisk databehandlings anvendelse i kvægbruget, om sygdomme, om stalde o. s. v.

Gennem de senere år har salget af oksekød og kalvekød udgjort en stigende andel af de samlede indtægter fra kvægbruget, og emnet kødproduktionen er indgående behandlet i bogens sidste del, hvor der er skrevet et uhyre værdifuldt og på flere områder helt nyorienterende afsnit om kalve, fedning af ungtyre, avl efter kødproduktion samt en spændende beskrivelse af klassificeringsordningen for fedekalve. Klassificeringen i 1968 omfattede 200.000 kalve. De bedste findes i Jylland, hvor — som »Landbonyt« siger — de bedste opdrættere findes.

NY

COMPANION

RYDNINGSSAV

Den kendte rydningsssav er nu kommet i en helt ny model med følgende forbedringer:

- den er lettere ca. 15 %
- den er hurtigere ca. 50 %
- den er stærkere ca. 50 %

hvilket bevirker, at omkostningerne ned-sættes betydeligt ved:

Busk- og kratrydning, udynding, opkvis-ning i gran, fældning af juletræer, græs-klipning i kulturer m. m.

Hvis De skulle ønske at se den nye sav demonstreret på Deres skovpart, kommer vi gerne uden forbindelse.

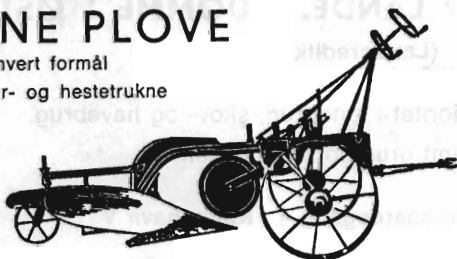
Specialbrochure tilsendes gratis.

Forst- og Jagthuset

GAMMEL KONGEVEJ 119
POST NR. 1850, KØBENHAVN V
TLF. 21 30 30 (KALDE NR. 01)

MODERNE PLOVE

for ethvert formål
Traktor- og hestetrukne

Bovlund 24 " traktorplow, type 9 H
Hedeselskabet bruger »Bovlund« plove

Plovfabrikken »Bovlund«
H. WILKENS

Bovlund pr. Branderup J. - Telefon: Branderup J. (048) 3 52 33

Træplanter til have og kirkegård,
mark og skov.
Plantegræs.

Lomborgs Planteskole

Granhøj v. Aalborg
Tlf. 12 01 01 Tlf. 13 40 40

Stort farveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

**J. C. Halvorsen
& Sønner**

Kroghsgades Cementstøberi
Kontor: Augustenborggade 11
Århus C . Telf. (06) 14 59 99

Sine forsikringer tegner man i

NORDISK ULYKKE

Grønningen 17 - København K

Telefon Min. 81 11

Frøaviscentrel

HUNSBALLE

Telf. Holstebro (074) 2 05 33

Frøavl og frøhandel

TRONHOLM VÆGFLISER

hvide og farvede, i 2 størrelser:
151 × 151 mm og 108 × 108 mm.

SPHAGNUM (tørvestrøelse).

LYPI

grønpiller, fremstillet af frisk lucerne og græs.

PINDSTRUP MOSEBRUG SAVVÆRK OG EMBALLAGEFABRIK

v/ JOHS. F. LA COUR - PINDSTRUP

TELEFON (06) 39 61 00 - TELEX 4272

CREDITKASSEN FOR LANDEJENDOMME I ØSTIFTERNE

(Landcreditkassen)

Lån mod 1. prioritet i landbrug, skov- og havebrug
samt grundforbedringslån

Anker Heegaardsgade 4 . København V

AKTIESELSKABET

NORDISK BRANDFORSIKRING

ALLE ARTER FORSIKRINGER

Grønningen 25 ★ København

A/s De forenede Teglværker
EGERNSUND - TELF. GRAASTEN 51713 OG 51714
LEVERER TEGLVARER OVER HELE LANDET

General Motors

General Motors automobiler

Lager af gode, brugte vogne. Lager af reservedele og tilbehør.

Stort autoværksted
Malerværksted
Diesel autoelektrisk afdeling

PETER HENRIKSEN VIBORG

Dumpen 12-14 - Teloner (076 1) 1250 - 1251 - 1252 - 874

DANSK STÅLGÆRDE

bedste hegn til
mark og skov

NKT

AKTIESELSKABET NORDISKE KABEL- & TRAADFABRIKER

Den almindelige Brandforsikring

før Vandbygninger, opretter ved forelig Anordning
af 1792

Brandforsikrede Bygninger
- færdige og under Opførelse -
med fast Inventar

HOVEDKONTOR:

STORMGADE 10 - KØBENHAVN K.

C.: 1100

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon (076 1) 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9-15

Lørdag lukket

Aftenspedition:

Fredag kl. 18.30-20

Fillaler:

Karup

Flyvestationen Karup

Mammen

Løgstrup

Røde drænrør

fra 2"-12" haves altid på
lager. - Forlang tilbud.

»SOFIENLUND«

TEGLVÆRK

Tlf. Ulstrup (064 - 4 81 11) 10

Kloakrør ★ Landbrugsrør

Monterrør ★ Spidsbundsør

Mærket △ 33, leveres overalt

Hovedkontor, telefon Ringsted (03 615) 468

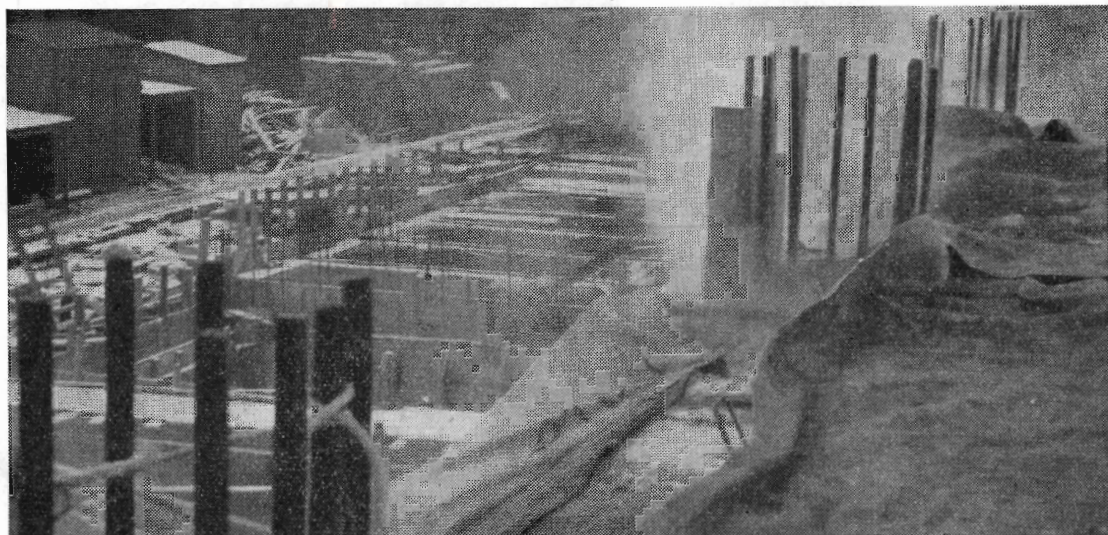
Fabrik: Hedehusene, telefon (03 382) 318

- Birkerød, telefon 81 04 68

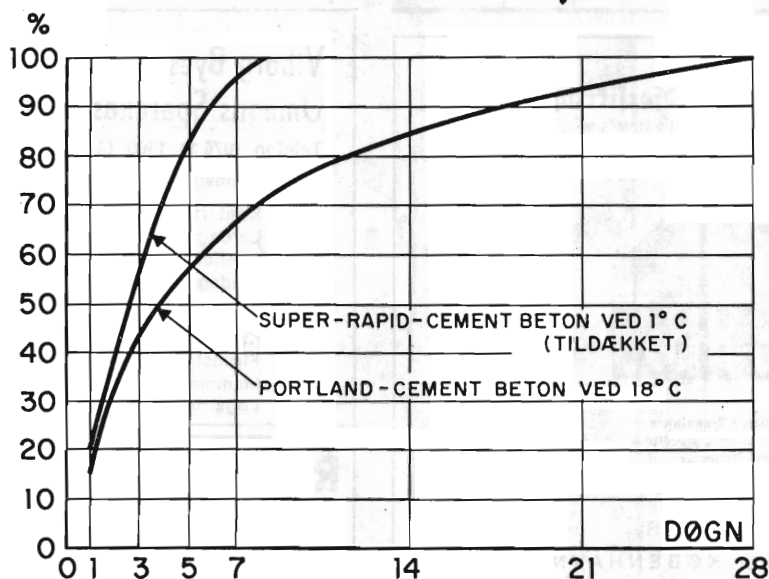
Ringsted Cementvarefabrik og Tømmerhandel A/S

CLOC

- ved betonstøbning i kælde

SUPER-RAPID-CEMENT

(HURTIGHÆRDNENDE PORTLAND-CEMENT)

Den har stor hærtningsvarme og hjælper derfor tildækket beton til at bevare temperaturen så høj, at hærtningen ikke går i stå.

Styrkerne for Portland-Cement-beton ved 18° C og for Super-Rapid-Cement-beton ved 1° C tildækket, (samme vandcementtal).

*- fås hos
byggematerialeforhandlere
over hele landet*

A/S DANSK CEMENT CENTRAL

■ AKTIESELSKABET AALBORG PORTLAND-CEMENT-FABRIK ■

